

POSTANOWIENIE

Dnia 18 września 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Grzegorz Krężolek
Sędziowie:	SSA Barbara Górczanowska (spr.) SSA Władysław Pawlak
Protokolant:	st. prot. sądowy Marta Matys

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 18 września 2013 r. w Krakowie

sprawy z powództwa J. P. (1), A. P. (1) i A. P. (2)

przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł.

o zapłatę

na skutek zażalenia powodów od postanowień o odrzuceniu pozwów o zapłatę kwot 45.988,27 euro oraz 136.312,52 euro, zawartych w wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Gospodarczego w Krakowie z dnia 1 października 2012 r. sygn. akt IX GC 345/12

postanawia:

1. ***zmienić zaskarżone postanowienia w ten sposób, że:***

A. wniosek o odrzucenie pozwu w sprawie z powództwa J. P. (1), A. P. (1) i A. P. (2) przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł. o zapłatę kwoty 45.988,27 euro oddalić;

B. wniosek o odrzucenie pozwu w sprawie z powództwa J. P. (1), A. P. (1) i A. P. (2) przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł. o zapłatę kwoty 136.312,52 euro oddalić;

2. ***pozostawić Sądowi Okręgowemu – Sądowi Gospodarczemu w Krakowie rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego.***

UZASADNIENIE

postanowienia Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 18 września 2013 r.

Pozwem z dnia 7 grudnia 2010 r. powód P. P. domagał się zasądzenia od strony pozwanej (...) sp. z o.o. w Ł. kwoty 38.383,13 euro tytułem wynagrodzenia za wykonanie robót dodatkowych związanych z umową z dnia 23 listopada 2007 r. „(...)” realizowanego w ramach Projektu „(...)w Ł. II Projekt nr (...), zawartą w drodze postępowania o udzielenie zamówienia publicznego.

Wyrokiem zaocznym z dnia 28 stycznia 2011 r., sygn. akt IX GC 791/10, Sąd Okręgowy w Krakowie Wydział IX Sąd Gospodarczy zasądził od strony pozwanej (...) sp. z o.o. w Ł. na rzecz powoda P. P. kwotę 38.383,13 euro wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia 26 sierpnia 2010 r. do dnia zapłaty oraz koszty procesu w wysokości 11.275 zł w tym kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 3.600 zł. Wyrokowi Sąd nadał rygor natychmiastowej wykonalności.

Pozwem z dnia 1 marca 2011 r. (sygn. akt IX GC 121/11) powód P. P. domagał się zasądzenia od strony pozwanej (...) sp. z o.o. w Ł. kwoty 45.989 euro tytułem dodatkowego wynagrodzenia związanego z koniecznością zmiany technologii w wykonywanych robotach na podstawie umowy z dnia 23 listopada 2007 r. „(...) w Ł. Etap I” realizowanego w ramach Projektu „ (...) (...) w Ł. II Projekt nr (...), zawartą w drodze postępowania o udzielenie zamówienia publicznego.

Pozwem z dnia 22 marca 2011 r. (sygn. akt IX GC 171/11) powód P. P. domagał się zasądzenia od strony pozwanej (...) sp. z o.o. w Ł. kwoty 136.313 euro tytułem dodatkowego wynagrodzenia za prace zamienne przewidziane w stosunku do przewidzianych w umowie z dnia 23 listopada 2007 r. „(...) w Ł. Etap I” realizowanego w ramach Projektu „ (...) i (...) w Ł. II Projekt nr (...), zawartej w drodze postępowania o udzielenie zamówienia publicznego.

W sprzeciwie do wydanego w sprawie IX GC 791/10 wyroku zaocznego oraz w odpowiedziach na pozwy w sprawach sygn. akt IX GC 121/11 i IX GC 171/11, strona pozwana wnosila w pierwszej kolejności o odrzucenie pozwu powołując się na zawarty w Warunkach Ogólnych Kontraktu i Warunkach Szczególnych Kontraktu, stanowiących załączniki do umowy stron, zapis na sąd polubowny.

Postanowieniem z dnia 5 lipca 2011 r. Sąd Okręgowy Sąd Gospodarczy zarządził połączenie sprawy IX GC 121/11 ze sprawą IX GC 791/10 do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia, a postanowieniem z dnia 6 września 2011 r. zarządził połączenie ze sprawą IX GC 791/10 sprawy o sygn. IX GC 171/11.

Wobec śmierci w toku sporu powoda P. P., do sprawy wstąpili jego spadkobiercy J. P. (1), A. P. (1) i A. P. (2).

Wyrokiem z dnia 1 października 2012 r. Sąd Okręgowy w Krakowie, IX Wydział Gospodarczy - w sprawie z powództwa J. P. (1), A. P. (1), A. P. (2) przeciwko (...) sp. z o.o. w Ł. o zapłatę kwoty 38 383,13 euro uchylił wyrok zaoczny z dnia 28 stycznia 2011 r., sygn. akt IX GC 791/10 i odrzucił pozew; zasądził od powodów na rzecz strony pozwanej koszty zastępstwa procesowego w kwocie 3 617 zł; w sprawie z powództwa J. P. (1), A. P. (1), A. P. (2) przeciwko (...) sp. z o.o. w Ł. o zapłatę kwoty 45.988,27 euro - odrzucił pozew; zasądził od powodów na rzecz strony pozwanej koszty zastępstwa procesowego w kwocie 3.617 zł oraz w sprawie z powództwa J. P. (1), A. P. (1), A. P. (2) przeciwko (...) sp. z o.o. w Ł. o zapłatę kwoty 136.312,52 euro - odrzucił pozew; zasądził od powodów na rzecz strony pozwanej koszty zastępstwa procesowego w kwocie 7.217 zł.

Uzasadniając rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy podał, że przedsiębiorca P. P. zawarł w dniu 23 listopada 2007 r. w formie pisemnej umowę, na podstawie której zaciągnął wobec pozwanej (...) sp. z o.o. za wzajemnym świadczeniem pieniężnym, zobowiązanie do zmodernizowania kanalizacji, realizowanej w ramach inwestycji p.n. „ (...) i (...) w Ł.”. W dokumencie kontraktu strony zamieściły postanowienie oznaczając je jako „klauzula nr (...) roszczenia, spory, arbitraż”, chociaż ze względu na przedmiot, postanowienie to nie stanowi elementu treści umowy cywilnoprawnej, lecz uzgodnienie ze sfery prawa procesowego. Analizując brzmienie tego postanowienia Sąd doszedł do przekonania, że podmioty przewidziały dwa sposoby załatwiania zaistniałych pomiędzy nimi sporów: polubowny i arbitraż. Załatwienie polubowne miało polegać na podjęciu próby uzyskania porozumienia bez ingerencji organów zewnętrznych, z udziałem osoby pełniącej funkcję inżyniera innych osób wybranych do tak zwanej komisji rozjemstwa, co zamieszczono w punktach 20.1 - 20.5. Według Sądu Okręgowego, takiej treści porozumienie, nieprzewidziane w k.p.c. nie wywołuje żadnych skutków w sferze prawa procesowego. Powyższe oznacza, że można je interpretować jedynie przez analogię do czynności materialnoprawnych jako element treści zapisu na sąd polubowny, uregulowanego w art. 1157 i nast. k.p.c. Zapis na sąd polubowny przedsiębiorcy zawarli w klauzuli z pkt. (...) Powodowie odczytują wymienione uzgodnienie w taki sposób, że dopuszczalność skierowania sporu pod rozstrzygnięcie sądu arbitrażowego jest uzależniona od wyczerpania trybu opisanego w pkt (...). W rzeczywistości twierdzą zatem, że zapis na sąd polubowny został dokonany pod warunkiem zawieszającym - niedojścia stron do porozumienia, pomimo skorzystania

z pomocy osoby pełniącej funkcję inżyniera kontraktu i innych wybranych do mediacji osób (art. 89 k.c. stosowany przez analogię). Z tej właśnie przyczyny, wobec niedojścia do skutku powołania tak zwanej komisji rozjemstwa, przedsiębiorca P. P. wystąpił z powództwem do sądu powszechnego. Z treści klauzuli (...) wynika jednakże, że strony dopuściły możliwość wniesienia sprawy do arbitrażu w przypadku niepowołania komisji rozjemstwa, co jest równoznaczne z dokonaniem zapisu na sąd polubowny w sposób bezwarunkowy. Sąd pierwszej instancji stwierdził, że przeprowadzone dowody osobowe w celu realizacji dyrektywy interpretacyjnej z art. 65 k.c., mającej przez analogię zastosowanie do umów procesowych, nie dostarczyły żadnych istotnych informacji, gdyż świadkowie T. W., W. T., A. C., M. Z., M. P. oraz strona J. P. w swoich zeznaniach ograniczyli się do powołania treści pisemnego kontraktu. Skoro zatem pozwana spółka podniosła zarzut zapisu na sąd polubowny przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy, to na podstawie art. 1165 § 1 k.p.c. pozew należało odrzucić, obciążając powodów kosztami postępowania na podstawie art. 98 k.p.c.

Wyrok Sądu Okręgowego w części dotyczącej odrzucenia pozwu i zasądzenia kosztów zastępstwa procesowego w sprawie o zapłatę kwoty 45.988,27 euro, oraz w części dotyczącej odrzucenia pozwu i zasądzenia kosztów zastępstwa procesowego w sprawie o zapłatę kwoty 136.312,52 euro zaskarżyli powodowie wnosząc apelację. Powodowie zarzucili:

1) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 65 k.c., poprzez niewłaściwe jego zastosowanie polegające na dokonaniu wykładni postanowień łączącej strony umowy oraz wzorca umownego — Warunków Ogólnych Kontraktu pn. „Warunki kontraktowe dla budowy dla robót inżynieryjno-budowlanych projektowanych przez zamawiającego, (...), wydanie angielsko-polskie, tłumaczenie 2004” (dalej (...)) sprzecznie z rzeczywistym zamiarem stron w zakresie konstrukcji klauzuli (...) tj. przyjęcie, że strony łączył obligatoryjny i wiążący zapis na sąd polubowny, podczas gdy prawidłowa wykładnia stosunków umownych łączących strony wskazuje, że zapis na sąd polubowny wynikający z klauzuli (...) (...) nie uniemożliwia wniesienia powództwa przed sądem powszechnym;

2) istotne naruszenie przepisu postępowania, tj. art. 1165 § 1 k.p.c., poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, iż Pozwana prawidłowo zgłosiła i uzasadniła zarzut zapisu na sąd polubowny w odpowiedzi na pozew, podczas gdy Pozwana nieprawidłowo zgłosiła zarzut zapisu na sąd polubowny, albowiem dokonała zgłoszenia zapisu na sąd polubowny w oparciu o tekst (...) nieinkorporowany do stosunku umownego pomiędzy stronami oraz wskazała zapis na sąd stały, który uznał się za niewłaściwy do rozstrzygnięcia sporu, a zatem utracił moc na zasadzie art. 1168 § 2 k.p.c.

3) istotne naruszenie przepisu postępowania, tj. art. 1165 § 2 k.p.c., poprzez jego niezastosowanie i uznanie, iż zapis na sąd polubowny objęty klauzulą (...) (...) jest zapisem skutecznym, wykonalnym i pozostającym w mocy, podczas gdy z okoliczności faktycznych niniejszej sprawy wynika, że zapis na sąd polubowny utracił moc z uwagi m.in. na brak przyjęcia do rozpoznania sporu powstałego na gruncie postanowień (...) przez Sąd Arbitrażowy przy Krajowej Izbie Gospodarczej w W., który jak twierdziła Pozwana jest właściwy do rozstrzygnięcia niniejszego sporu;

4) naruszenie przepisu postępowania, tj. art. 328 § 2 k.p.c., poprzez nieprawidłowe uzasadnienie zaskarżonego wyroku, nie zawierającego oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, a także nie zawierającego ustalenia dotyczącego właściwego do rozpoznania niniejszego sporu sądu polubownego, podczas gdy sąd powszechny w uzasadnieniu postanowienia odrzucającego pozew z uwagi na zapis na sąd polubowny powinien wskazać, jaki sąd jest właściwy do rozpoznania zaistniałego sporu;

5) błędne ustalenie stanu faktycznego, tj. ustalenie, że zapis na sąd polubowny łączący strony jest wiążący i bezwzględny, podczas gdy z materiału dowodowego zgromadzonego w niniejszej sprawie wynika, że zapis na sąd polubowny był fakultatywny, a ponadto utracił moc z uwagi na brak przyjęcia do rozpoznania sporu powstałego na gruncie postanowień (...) przez Sąd Arbitrażowy przy Krajowej Izbie Gospodarczej w W., który jak twierdziła Pozwana jest właściwy do rozstrzygnięcia niniejszego sporu.

Wskazując na powyższe zarzuty powodowie wnosili o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez orzeczenie o odmowie odrzucenia pozwów; zasądzenie od Pozwanego na rzecz Powodów kosztów postępowania odwoławczego; ewentualnie

o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji; oraz zasądzenie od Pozwanego na rzecz Powodów kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności należy odnieść się do kwestii procesowej, jaka w niniejszej sprawie się pojawiła. Mianowicie Sąd pierwszej instancji wydał w niniejszej sprawie wyrok, chociaż nie stanowił on rozstrzygnięcia co do istoty sprawy. Forma rozstrzygnięcia uwarunkowana została zapewne tym, że w jednej z połączonych do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia spraw, o zapłatę kwoty 38.383,13 euro, zapadł uprzednio wyrok zaoczny (IX GC 791/10), który mógł być uchylony jedynie wyrokiem (art.347 k.p.c.). Niemniej jednak sentencja wyroku co do zasady może zawierać także inne rozstrzygnięcia, np. orzeczenie o rygorze natychmiastowej wykonalności, kosztach procesu, które aczkolwiek zawarte w wyroku, mają charakter postanowień. Dotyczy to także całkowitego lub częściowego odrzucenia pozwu albo umorzenia postępowania. Kodeks postępowania cywilnego przewiduje dwa środki zaskarżenia, a mianowicie apelację i zażalenie. Apelacja przysługuje od wyroków sądów pierwszej instancji a zażalenie przysługuje na postanowienia sądu pierwszej instancji i zarządzenia przewodniczącego. O rodzaju środka odwoławczego decyduje przedmiot rozstrzygnięcia, a nie forma orzeczenia. Jeżeli zatem sąd wydał orzeczenie w formie wyroku, podczas gdy należało wydać postanowienie, wniesiona przez stronę apelacja podlega rozpoznaniu jako zażalenie, choćby była wniesiona po upływie terminu przewidzianego dla zażalenia, a w terminie właściwym dla apelacji (zob. uchwała połączonych Izb SN z dnia 6 marca 1972 r., III CZP 27/71, OSNC 1973, nr 1, poz.).

Zawarte w zaskarżonym wyroku Sądu Okręgowego rozstrzygnięcia o odrzuceniu pozwów i zasądzeniu kosztów procesu stanowią postanowienia i właściwym środkiem ich zaskarżenia jest zażalenie. Z tego względu Sąd Apelacyjny rozpoznał wniesioną przez powodów apelację jako zażalenie na postanowienia Sądu Okręgowego zawarte w wyroku.

Rozpoznając podniesione przez skarżących zarzuty Sąd Apelacyjny oparł się w części na ustaleniach faktycznych Sądu pierwszej instancji, a nadto przeprowadził własną ocenę zgromadzonego w aktach wszystkich połączonych spraw materiału dowodowego, dokonując dalszych ustaleń w poniżej wskazanym zakresie.

Strony umowy z dnia 23 listopada 2007 r. „(...)w Ł.. Etap I” ustaliły, że roboty będące przedmiotem kontraktu będą wykonywane zgodnie z Warunkami Kontraktowymi dla Budowy dla robót inżynieryjno budowlanych projektowanych przez zamawiającego, przygotowanymi i opublikowanymi przez Międzynarodową Federację Inżynierów-Konsultantów (FIDIC), dostępne pod adresem SIDIR Stowarzyszenia Inżynierów Doradców i Rzeczoznawców Polska Krajowa Organizacja Członkowska FIDIC. Strona pozwana przyjmowała i uważała, że Wykonawca zaznajomił się z wskazaną wersją Warunków Kontraktowych dla Budowy dla robót inżynieryjno-budowlanych projektowanych przez Zamawiającego i na żądanie Zamawiającego, przedstawi jej kopię podpisaną przez osobę uprawnioną do podpisania kontraktu. (karta 263)

Postanowienie nr (...) dotyczyło sporów i arbitrażu. Według postanowienia (...)spory miały być rozstrzygane przez Komisję Rozjemczą (zgodnie klauzulą (...)), którą strony miały wspólnie powołać w terminie ustalonym w Załączniku do Oferty. W Załączniku tym (karta 42-43) przewidziano, że Komisja Rozjemcza wyznaczona zostanie w ciągu 42 dni po tym, kiedy jedna ze stron „da drugiej stronie powiadomienie” o swoim zamiarze wniesienia jakiegoś sporu do Komisji Rozjemczej zgodnie z klauzulą (...) Jeśli nie ustalono inaczej Komisja miała składać się z trzech osób - każda Strona winna przedstawić jednego członka do zatwierdzania drugiej Stronie, a Strony wspólnie uzgodnią i powołają trzeciego członka, który będzie przewodniczącym. Jeżeli Strony tak uzgodnią, to mogą wspólnie przedstawić każdy problem do Komisji Rozjemczej celem uzyskania opinii. Jeżeli strony nie mogą ustalić składu Komisji Rozjemczej z wymienionych w klauzuli (...)powodów, wówczas na wniosek jednej lub obu Stron jednostka wyznaczająca wymieniona w Szczególnych Warunkach lub jej przedstawiciel powinien, po należytych konsultacjach z obiema Stronami, wyznaczyć odpowiedniego członka Komisji Rozjemczej. W wymienionym wyżej Załączniku do Oferty (karta 42-43) wskazano, że członkowie Komisji Rozjemczej wyznaczeni zostaną przez Prezesa (...) (Stowarzyszenia Inżynierów Doradców i Rzeczoznawców), Polska Krajowa Organizacja Członkowska FIDIC lub osoba wskazana przez Prezesa lub Prezes (...) Rady Federacji ANT-NOT lub osoba wskazana przez Prezesa.

W razie zaistnienia sporu między stronami, każda ze Stron mogła przedłożyć na piśmie spór do Komisji Rozjemczej w celu uzyskania decyzji. Decyzja Komisji Rozjemczej (wraz z uzasadnieniem) jest wiążąca dla obu Stron, dopóki nie zostanie ona zrewidowana przez załatwienie polubowne lub przez orzeczenie arbitrażu. Żadna ze stron nie była jednak uprawniona do rozpoczęcia arbitrażu, dopóki nie powiadomi drugiej strony o swoim niezadowoleniu z decyzji Komisji Rozjemczej (...). Według klauzuli (...), po takim powiadomieniu, strony powinny przed rozpoczęciem postępowania arbitrażowego podjąć próbę polubownego rozstrzygnięcia sporu. Nawet jeżeli jednak nie uczyniono żadnej próby polubownego załatwienia sporu, jeżeli nie uzgodniono inaczej, to postępowanie arbitrażowe może rozpocząć się nie wcześniej niż w pięćdziesiątym szóstym dniu po doręczeniu powiadomienia o odrzuceniu decyzji KR.

Spory miały być rozstrzygane ostatecznie przez międzynarodowy arbitraż (klauzula (...)). Zgodnie z wersją wprowadzoną przez Szczegółowe Warunki Kontraktu (karta 261), jeśli strony nie uzgodniły inaczej, to spór miał być rozstrzygany zgodnie z regulaminem Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej w W., miejscem arbitrażu miała być siedziba Krajowej Izby Gospodarczej w W. (punkt (a)). Punkt (b) klauzuli (...) stanowił, że spór będzie rozstrzygany przez trzech arbitrów zgodnie z tymi Zasadami, oraz będzie się odbywać w języku zdefiniowanym w subklauzuli 1.4. (punkt (c)). Arbitraż może się rozpocząć przed lub po ukończeniu robót. Według subklauzuli (...) jeżeli między stronami powstanie spór w związku z Kontraktem lub realizacją robót, w jego następstwie lub w związku z wykonaniem robót w czasie, kiedy nie ma na miejscu Komisji Rozjemczej (z powodu wygaśnięcia umowy z Komisją lub innego) to klauzule (...) [Uzyskiwanie decyzji Komisji Rozjemczej] oraz klauzule (...) [Rozstrzygnięcie polubowne] nie będą miały do takich przypadków zastosowania, oraz spór może być bezpośrednio skierowany do arbitrażu na mocy klauzuli (...) [Arbitraż].

Mając na względzie powyższe ustalenia oraz ustalenia Sądu Okręgowego Sąd Apelacyjny uznał, iż zażalenie jest uzasadnione i prowadzi do uchylenia zaskarżonych postanowień o odrzuceniu pozwów i oddalenia wniosków pozwanej Spółki.

Odnosząc się na wstępie do charakteru klauzuli arbitrażowej Sąd Apelacyjny, nieco odmiennie niż Sąd pierwszej instancji, stoi na stanowisku, że należy opowiedzieć się za koncepcją traktującą zapis na sąd polubowny, zaliczany obok umowy o właściwość i umów jurysdykcyjnych do tzw. umów procesowych, jako umowę prawa materialnego (wywierającą jednak skutki w sferze prawa procesowego). Zawarcie umowy o arbitraż pozostaje w sferze prawa cywilnego materialnego, skoro zależy od decyzji obu stron, w tej relacji równoprawnych i bez udziału czynnika urzędowego. Charakter czynności procesowej ma dopiero powołanie się przez strony w procesie na istnienie zapisu na sąd polubowny. Stwierdzenie to uzasadnia stosowanie do zapisu na sąd polubowny przepisów kodeksu cywilnego o oświadczeniach woli, w tym o ich wykładni, wadach czy przyczynach nieważności.

Jak wynika z zeznań świadków i stron, słuchanych na okoliczność zgodnego zamiaru i woli stron przy zawarciu umowy, strony w ogóle warunków umowy zawartych w Warunkach (...) nie negocjowały ani nawet nie omawiały. Nie były one przedmiotem jakichkolwiek negocjacji między stronami, strony nie dokonały też żadnej selekcji zawartych w tych warunkach uregulowań. Strona pozwana poprzestała na zamieszczeniu w umowie ((...)- karta 251) adnotacji o zapoznaniu się kontrahenta z Warunkami Kontraktowymi dla Budowy dla robót inżyniersko budowlanych projektowanych przez zamawiającego, przygotowanymi i opublikowanymi przez Międzynarodową Federację Inżynierów-Konsultantów (FIDIC), dostępnymi pod adresem SIDIR Stowarzyszenia Inżynierów Doradców i Rzeczoznawców Polska Krajowa Organizacja Członkowska FIDIC i zobowiązaniu do wykonania robót zgodnie z tymi warunkami. Jednakże obie strony odmiennie rozumiały zapis zawarty w klauzuli nr(...)Warunków Ogólnych (...), co przy niezwykle skomplikowanym, kilkustopniowym, uregulowaniu sposobu rozstrzygania sporów i użytym języku naruszającym podstawowe zasady składni języka polskiego, nie może dziwić. O trudnościach w interpretacji zapisów zawartych w przedmiotowej klauzuli świadczy fakt, że także spośród osób uczestniczących w zawieraniu umowy z P. P. z ramienia pozwanej Spółki, różne było ich rozumienie. W zarzucie zapisu na sąd polubowny, podniesionym w odpowiedziach na pozew w obu sprawach (IX GC121/11 i IX GC 171/11), strona pozwana wskazywała, że według tego zapisu spory między stronami umowy miał rozstrzygać Sąd Arbitrażowy przy Krajowej Izbie Gospodarczej w W. (akta IX GC 121/11 – karta 122; akta IX GC 171/11 – karta 1220. Na ten Sąd wskazywał świadek W. T. (2), Wiceprezydent

Miasta Ł. i Pełnomocnik ds. Realizacji Projektu w dacie zawierania kontraktu (karta 21 akt I Cps 193/11), natomiast świadek T. W. (2), były członek zarządu pozwanej Spółki zeznała, że w zapisie, „z tego co pamięta”, nie był określony stały sąd polubowny (karta 20 akt I Cps 193/11). Podobne stanowisko wyraził prokurent Spółki (...) (karta 551 - 00:02:40). Nie bez znaczenia jest także i to, że na etapie postępowania apelacyjnego, na rozprawie apelacyjnej w dniu 18 września 2013 r. pełnomocnik strony pozwanej także wskazywał, iż zapis nie określał stałego Sądu Polubownego. Zwrócić należy uwagę, iż w tym czasie stronie pozwanej znane było już stanowisko Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej w W. co do tego, że zapis z klauzuli nr (...) Warunków Ogólnych (...) nie jest zapisem na ten Sąd, wyrażone w wyroku z dnia 12 października 2012 r. SA 279/09 (karta 581). Po stronie powoda istniało natomiast przekonanie, że poddanie sporu pod arbitraż jest fakultatywne skoro w klauzuli (...) Warunków Ogólnych używa się wyrazu „może”, zwłaszcza w stosunku do sporów nie rozpoznawanych uprzednio przez Komisję Rozjemczą. Powód wystąpił do strony pozwanej o powołanie takiej Komisji, jednakże do jej powołania nie doszło wobec sporu między stronami co do warunków i trybu jej powołania.

W sytuacji gdy każda ze stron umowy odmiennie rozumiała poszczególne zapisy Warunków Ogólnych Kontraktu (Część I) i Warunków Szczególnych Kontraktu (Część II), uzasadnione było badanie rzeczywistej treści umowy w zakresie zapisu na sąd polubowny w oparciu o regułę interpretacyjną z art. 65 k.c. Przez termin „zgodny zamiar stron” w umowie należy rozumieć uzgodnione elementy faktyczne i prawne kształtujące treść umowy w jej istotnych postanowieniach. Brak spójnego stanowiska stron uzasadniało zastosowanie wykładni obiektywnej (normatywnej), która akcentuje punkt widzenia (zdolność percepcyjną) odbiorcy oświadczenia woli i nakazuje przyjąć takie znaczenie oświadczenia woli, jakie mógł mu obiektywnie przypisać odbiorca. Nadawca bowiem formułuje oświadczenie i powinien uczynić to w taki sposób, aby było ono zgodnie z jego wolą zrozumiane przez odbiorcę. (por. wyr. SN z dnia 24 maja 2005 r., V CK 655/04, Lex nr 152449; wyr. SN z dnia 19 września 2007 r., II CSK 189/07, Lex nr 306767).

W niniejszej sprawie dodatkowego znaczenia nabiera fakt, że wykładni podlegać ma umowa (ogólne i szczegółowe warunki umów) stanowiąca wzorzec umowy, przez który rozumie się uporządkowany zbiór postanowień, ujmowany w postaci odrębnego dokumentu, pozostający poza tekstem zawieranej umowy, często ogłaszany publicznie przez podmiot, który się nimi posługuje (art. 384 k.c.). Zgodnie z art. 385 § 2 k.c. wzorzec umowy powinien być sformułowany jednoznacznie i w sposób zrozumiały. Przez pojęcie jednoznaczności należy rozumieć brak wątpliwości co do znaczenia postanowień wzorca. Ich interpretacja nie powinna umożliwiać nadania im różnych znaczeń. Ocena przejrzystości (stopnia jednoznaczności i zrozumiałości wzorca) dokonywana jest in abstracto, jednak przy uwzględnieniu właściwości typowego (przeciętnego) kontrahenta, z którym proponent zawiera umowy za pomocą wzorca – czy jest to konsument czy przedsiębiorca. W stosunkach z konsumentami, kwestię braku jednoznaczności w sformułowaniu treści wzorca przepis art. 385 § 2 zd. 2 k.c. nakazuje rozstrzygać zgodnie z regułą in dubio contra proferentem: niejednoznaczne postanowienia wzorca tłumaczy się na korzyść konsumenta. Wyraża się jednak pogląd, że ta reguła interpretacyjna winna być stosowana także do takich umów, w których kontrahentem proponenta nie jest konsument, ale na zasadzie analogii (tak: Cz. Żuławska (w): Komentarz do Kodeksu Cywilnego Księga trzecia Zobowiązania t. I pod red. G. Bieńka WP LexisNexis 2007 str. 145; wyrok SN z dn. 22.11.2002 r., IV CKN 1526/00 – OSP 2003/12/159). Nie ma zatem przeszkód, by ocenę wzorca umowy pod kątem jednoznaczności i przejrzystości sformułowań przeprowadzić z punktu widzenia profesjonalisty jakim jest przedsiębiorca realizujący roboty budowlane.

Analiza postanowienia zawartego w klauzuli nr (...) Warunków Ogólnych Kontraktu (Część I), zmienionego częściowo w Warunkach Szczególnych Kontraktu (Część II) prowadzi do wniosku, że zasada jednoznaczności i przejrzystości sformułowań nie została zachowana. Należy zwrócić uwagę na niespójność zapisu klauzuli (...) według której spory miały być rozstrzygane ostatecznie przez międzynarodowy arbitraż, oraz punktu a) tej subklauzuli w wersji zmienionej przez Szczegółowe Warunki Kontraktu, gdzie postanowiono, iż spór będzie rozstrzygany zgodnie z regulaminem Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej w W., zaś miejscem arbitrażu będzie siedziba Krajowej Izby Gospodarczej w W.. Dla przyjęcia, iż strony wskazały stały sąd polubowny taki zapis jest niewystarczający. W przypadku bowiem wskazania stałego sądu polubownego, według art. 1161 § 3 k.p.c., zapis powinien określać ten sąd, co należy uznać za element istotny takiej umowy. Wskazanie stałego Sądu polubownego powinno być na tyle

precyzyjne, aby umożliwiała jego identyfikację, tj. powinno przynajmniej zawierać siedzibę stałego Sądu polubownego oraz jego nazwę, jeżeli w danej miejscowości działa więcej sądów polubownych. Powołanie się jedynie na regulamin Stałego sądu polubownego przy jednoczesnym stwierdzeniu, że spór rozstrzygać będzie „międzynarodowy arbitraż” nie daje podstawy do przyjęcia, iż strony wskazały do rozstrzygnięcia sporów Sąd Arbitrażowy przy Krajowej Izbie Gospodarczej w W. (por. uzas. post. SN z dnia 30 października 2008 r., II CSK 263/08 – lex nr 508836).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie można także przyjąć, by treść klauzuli(...)stanowiła zapis na sąd polubowny ad hoc. Przede wszystkim nic nie wskazuje na to, by strony tak właśnie rozumiały ten zapis, w tym strona pozwana jako proponent. Przeczy temu treść jej zarzutu zapisu na sąd polubowny, podniesionego w odpowiedziach na pozew, gdzie wyraźnie twierdziła, iż strony wskazały Sąd Arbitrażowy przy Krajowej Izbie Gospodarczej w W.. Ponadto sformułowanie „arbitraż międzynarodowy” nie bardzo daje się pogodzić z sądem polubownym ad hoc, czyli takim, który powoływany jest przez same strony.

Należy też podkreślić, że zapisy umowne dotyczące poddania określonych sporów rozstrzygnięciom Sądu polubownego muszą być precyzyjne a ich wykładnia ścisła, gdyż umowa taka stanowi w pewnym zakresie ograniczenie prawa do sądu gwarantowanego przez art. 45 ust. 1 Konstytucji RP. Granice, w jakich strony ograniczają prawo do sądowej ochrony swych praw, powinny być więc interpretowane ściśle. (por. uzas. post. SN z dnia 30 października 2008 r., II CSK 263/08 – lex nr 508836)

W tej sytuacji, gdy nie można jednoznacznie stwierdzić, jakiej treści umowę w zakresie rozstrzygnięcia sporów strony zawarły, zarzut zapisu na sąd polubowny jest nieskuteczny. Ocenę tę potwierdza fakt, że nawet same strony nie mają pewności, jaką wersję tłumaczenia na język polski Warunków Ogólnych Kontraktu przyjęły do stosowania. Wprawdzie w umowie określono, że będzie to tłumaczenie polskie drugiego wydania angielsko-polskiego 2004 r. (karta 116), jednakże nawet sama strona pozwana posługuje się różnymi wersjami dokumentu. Żadna z tych wersji, załączonych do akt, nie jest na tyle kompletna, by Sąd Apelacyjny mógł jednoznacznie stwierdzić, która stanowi część umowy stron. Wersje te, chociaż nieznacznie, różnią się między sobą, przy czym niektóre sformułowania są na tyle istotne, że prowadziłyby do odmiennej interpretacji postanowień umowy.

Odnosząc się do zarzutu skarżących utraty mocy zapisu na sąd polubowny z uwagi na brak przyjęcia do rozpoznania sporu powstałego na gruncie postanowień (...) przez Sąd Arbitrażowy przy Krajowej Izbie Gospodarczej w W., który jak twierdziła Pozwana jest właściwy do rozstrzygnięcia niniejszego sporu, Sąd Apelacyjny podkreśla, powoływany przez skarżących spór nie toczył się pomiędzy stronami niniejszego procesu. Jego skutek w postaci odrzucenia pozwu nie może wywierać wpływu na niniejsze rozstrzygnięcie.

Zapis na sąd polubowny nie tyle więc utracił moc, ile jak wyżej wskazano, nie istniał bowiem strony się co do niego nie porozumiały. (art. 1165 § 2 k.p.c.)

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżone postanowienia w ten sposób, że wnioski strony pozwanej o odrzucenie pozwów oddalił, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c.